

VISSERIJ-INCLUSIEVE RUIMTELIJKE PLANNING OP ZEE

Advies van de Strategische Adviesraad Landbouw en Visserij, Wetstraat 34-36, 1040 Brussel
W www.salv.be – T +32 2 209 01 11 – E info@salv.be

Bron coverafbeelding	<i>2050 - An Energetic Odyssey door H+N+S Landschapsarchitecten, Ecofys en Tungsten Pro in opdracht van IABR2016</i>	
Advies	op eigen initiatief	
Wettelijke basis	Oprichtingsdecreet SALV 6 juli 2007	
Goedkeuring raad	25 november 2022	
Kopie aan	Vincent Van Quickenborne – vice-eersteminister en federaal minister van Justitie en Noordzee; Zakia Khattabi – federaal minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal; Tinne Van der Straeten – federaal minister van Energie; Bart Dochy – voorzitter van de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid van het Vlaams Parlement; Patricia De Clercq – secretaris-generaal van het Departement Landbouw en Visserij; Joris Relaes – administrateur-generaal van het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO); Filip Fontaine – algemeen directeur van het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM); Bart Naeyaert – gedeputeerde, bevoegd voor visserij, van de provincie West-Vlaanderen	
Adviesnummer	2022-20	
Dossierhouder	Pieter De Graef	pdgraef@serv.be
Contactpersoon	Koen Carels	kcarels@serv.be

Mevrouw Hilde Crevits
Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Consciencegebouw
Koning Albert II laan 15
B-1210 Sint-Joost-ten-Node

Advies. Visserij-inclusieve ruimtelijke planning op zee

Mevrouw de minister

De SALV bracht vorig jaar het advies 'Ruimte om te vissen' uit waarin het belang van toegang tot ruimte op zee voor de Vlaamse visserijsector onder de aandacht werd gebracht.¹ De uitdaging die de ruimtevraag op zee van andere vormen van ruimtegebruik (energiewinning en -transport, maricultuur, natuurbeschermingszones,...) met zich meebrengt, is er intussen niet minder op geworden en vergt urgente aandacht. Het voorliggende advies biedt een actualisatie van het advies 'Ruimte om te vissen' en reikt enkele concrete handvaten aan om co-existentie en meervoudig ruimtegebruik met inbegrip van de traditionele ruimtegebruikers op zee (i.c. de visserijsector) tot welslagen te brengen. Deze actualisatie werd binnen de Technische Werkcommissie Visserij (TWV) van de SALV voorbereid en goedgekeurd tijdens haar zitting van 22 november 2022. Het voorliggende advies als resultaat daarvan werd door de SALV bekrachtigd op 25 november 2022.

Hoogachtend

Hendrik Vandamme
Voorzitter SALV

Emiel Brouckaert
Voorzitter TWV

Koen Carels
Secretaris SALV

¹ SALV, *Advies. Ruimte om te vissen*, Brussel, 2021, https://salv.be/sites/default/files/documenten/SALV_20210625_ADV_2021-06_RuimteOmTeVissen.pdf.

Inhoud

Krachtlijnen	5
Situering	6
Advies	7
Bibliografie	12

Krachtlijnen

- **Maak werk van een concretisering van 'visserij-inclusief ruimte-ontwerp' die traditionele ruimtegebruikers op zee (i.c. zeevisserij) insluiten met het oog op win-wins.** Daarin vormt **co-existentie met visserij** een belangrijke piste naast meervoudig ruimtegebruik *stricto sensu*. Zulk visserij-inclusief ruimte-ontwerp kan bijdragen aan het bieden van **meer investeringszekerheid** voor visserijbedrijven op langere termijn.
- **Erken de visserijsector als volwaardige partner bij ruimtelijke planning en bij de uitrol van projecten met ruimtelijke impact** met het oog op co-existentie met visserij en meervoudig ruimtegebruik.
- **Neem als overheid een rol als facilitator op in het overleg tussen sectoren aangaande ruimtegebruik op zee.**
- **Bepleit co-existentie en meervoudig ruimtegebruik op internationaal niveau, met inbegrip van visserij.**
- **Benut de expertise van vissers als 'guardians of the sea'** om kennisia-ten over de impact van gebruikszones op de mariene biodiversiteit en commerciële vissoorten weg te werken.
- **Garandeer een slimme plaatsing van nieuwe gebruikszones die co-existentie met visserij en meervoudig ruimtegebruik mogelijk maakt.** De SALV reikt daartoe enkele pistes aan.
- **Neem in de concessievoorwaarden van gebruikszones maatregelen op die meervoudig ruimtegebruik met inbegrip van de visserijsector kunnen stimuleren, rekening houdend met de draagkracht van het marien milieu.** De adviesraad formuleert daartoe enkele maatregelen.
- **Zorg dat gebruikszones** (o.a. zones voor energiewinning) **ook op vlak van financiering en verzekering worden gericht op co-existentie en meervoudig ruimtegebruik.**
- **Bouw een billijke verdeling van baten en lasten in bij de planning en uitvoering van projecten op zee.**
- **Benut het moment van de ontmanteling van windparken van de eerste generatie voor een heroriëntatie richting meervoudig ruimtegebruik en een billijke verdeling van baten en lasten.**

Situering

Voorliggend advies verwijst naar het advies '*Ruimte om te vissen*' dat een uitgebreide situering omvat van het belang van toegang tot ruimte op zee voor de visserijsector en van de beperkingen in de ruimte om te vissen die van andere vormen van ruimtegebruik uitgaan (en de ermee verband houdende beleidskaders).² De Vlaamse visserijsector is in vele visgebieden actief en is bij uitstek zeer Europees georiënteerd. Deze ruimtelijke spreiding is de sterkte van de sector: niet alleen zorgt dit voor een variatie in het aanbod, maar maakt dit ook seizoens- en risicospreiding mogelijk. Om zijn activiteiten te ontplooiën, heeft de sector ruimte nodig om te kunnen vissen. Visserij is echter niet de enige activiteit op zee. Er zijn andere vormen van ruimtegebruik waarmee de visserijsector wordt geconfronteerd, en dit zowel binnen het Belgisch deel van de Noordzee als binnen de wateren van andere lidstaten en derde landen (Noorwegen, Verenigd Koninkrijk) waar het groot vlootsegment hoofdzakelijk actief is:

- Energiewinning op zee
- Onderzeese bekabeling, zones voor commerciële en industriële activiteiten, puntbelemmeringen
- Mariene beschermde gebieden

In het advies '*Ruimte om te vissen*' toonde de SALV reeds aan dat uitsluiting van visserijactiviteiten binnen mariene beschermde gebieden en windmolenparken de Vlaamse visserijsector een aanzienlijk deel van zijn totale besomming in de gebieden waar de Vlaamse visserij actief is, zou dienen in te leveren. De inschatting uit het advies verbergt daarenboven de nog veel grotere impact die uitsluitingen kunnen teweegbrengen op specifieke individuele visserijbedrijven (bv. op die bedrijven die gespecialiseerd zijn in de visserij binnen een bepaald gebied).

² SALV, *Advies. Ruimte om te vissen*, Brussel, 2021, https://salv.be/sites/default/files/documenten/SALV_20210625_ADV_2021-06_RuimteOmTeVissen.pdf, p. 6-10.

Advies

[1] **Maak werk van een concretisering van ‘visserij-inclusief ruimte-ontwerp’ die traditionele ruimtegebruikers op zee (i.c. zeevisserij) insluiten met het oog op win-wins. Naast meervoudig ruimtegebruik *stricto sensu* vormt co-existentie daarin een belangrijke piste. Zulk visserij-inclusief ruimte-ontwerp kan bijdragen aan het bieden van meer investeringszekerheid voor visserijbedrijven op langere termijn** (zoals dat bij concessiehouders het geval is). De adviesraad bouwt verder op zijn **advies ‘Ruimte om te vissen’** en geeft volgende centrale boodschappen mee:

- a. **Waarborg de toegang tot ruimte op zee voor de Vlaamse visserijsector en zorg voor beleidscoherentie tussen het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) en aanpalende Europese en nationale beleidsvelden die impact hebben op de maritieme ruimtelijke planning en de visserijsector.**
- b. **Neem co-existentie en meervoudig ruimtegebruik op zee steeds als primair uitgangspunt bij maritieme ruimtelijke planning**, met inachtneming van de vigerende natuurwetgeving. Meer nog dan meervoudig ruimtegebruik *stricto sensu* vormt **co-existentie** een belangrijk aandachtspunt, namelijk een **optimale ruimtelijke inplanting van gebruikszones** (waaronder zones voor energiewinning) **die tevens waardevolle visgronden en kwetsbare zones binnen het mariene milieu maximaal ontziet.**
- c. **Stimuleer meervoudig ruimtegebruik binnen zones voor energiewinning op zee en houd de toelating voor overige activiteiten binnen deze zones bij de overheid**, met inachtneming van de vigerende natuurwetgeving.

De SALV reikt met dit advies enkele pistes aan om zulke concretisering verder vorm te geven.

[2] **Erken de visserijsector als volwaardige partner bij ruimtelijke planning en bij de uitrol van projecten met ruimtelijke impact met het oog op co-existentie met visserij en meervoudig ruimtegebruik.** In het verleden werden traditionele ruimtegebruikers (i.c. de visserijsector) niet steeds (volwaardig) betrokken bij de uitrol van projecten op zee (onder andere wat de inplanting en invulling betreft van concessies voor energiewinning). Dit maakt dat deze gebruikers eerder werden weggeduwd dan dat er actief gezocht werd naar oplossingen voor co-existentie en meervoudig gebruik van de beschikbare ruimte op zee.³ Ook nu lijkt het er nog steeds op dat een *trade off* zal gemaakt worden tussen de traditionele gebruikers van de zee en nieuwe gebruiksvormen (waaronder de uitbreiding van energiewinning op zee in het licht van de

³ Zie studie in opdracht van de Europese Commissie: Van Hoey, G., et al., *A study providing an overview of the effects of offshore wind farms on fisheries and aquaculture*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2021, p. 82.

Europese klimaatdoelstellingen). Zonder aangepast beleid dat de huidige belemmeringen voor co-existentie en meervoudig ruimtegebruik daadkrachtig weet te verhelpen (i.e. plan- en managementmatige, verzekerings- en financiële hinderpalen, cf. infra) dreigt de visserijsector opnieuw het gelag te betalen en waardevolle visgronden te verliezen. De visserijsector heeft echter een belangrijke, strategische rol te spelen in het kader van een duurzame voedselvoorziening, waarvoor toegang tot ruimte op zee met bijhorende visbestanden binnen een gezond marien milieu een noodzaak is. Energiewinning op zee is belangrijk met het oog op de Europese doelstellingen inzake klimaatneutraliteit, maar mag niet ten nadele gaan van duurzaam visbeheer en voedselvoorziening. Wat de toekomst aangaat (onder meer met oog op de ontmanteling en heropbouw van verouderde gebruikssites⁴ en plannen voor nieuwe gebruikszones), pleit de SALV voor **een volwaardige betrokkenheid van de visserijsector** met het oog op co-existentie en meervoudig ruimtegebruik. Zulke betrokkenheid dient zich niet enkel te betrekken op het algemene ruimtelijke planningsniveau, maar evengoed op de eigenlijke uitrol van projecten met ruimtelijke impact en het ontwerp van concessievoorwaarden daarvoor.

[3] Neem als overheid een rol als facilitator op in het overleg tussen sectoren aangaande ruimtegebruik op zee. Een faciliterende rol van de overheid dient ervoor te zorgen dat de betrokkenheid van de visserijsector en bij uitbreiding van alle actoren binnen de brede mariene voedselproductieketen gegarandeerd wordt.

[4] Bepleit co-existentie en meervoudig ruimtegebruik op internationaal niveau, met inbegrip van visserij en inachtneming van de vigerende natuurwetgeving. Niet enkel de ruimtelijke planning in het Belgisch deel van de Noordzee (BNZ) is van belang. De afstemming met andere lidstaten van de Europese Unie en met derde landen is dat evenzeer. De Vlaamse visserijsector is immers bij uitstek zeer Europees georiënteerd met vissersvaartuigen die actief zijn van de Golf van Biskaje, over de Keltische en Ierse Zee, het Bristolkanaal en het Engels Kanaal tot de Noordzee.⁵ In dat verband pleitte de adviesraad reeds dat *“opdat deze ruimtelijk gediversifieerde activiteit ook in de toekomst de strategische sterkte van de Vlaamse visserijsector kan blijven, [...] er nood aan is een goede inplanting van initiatieven in het kader van doelstellingen rond milieu, natuur, klimaat, energie en maricultuur met het oog op een zo optimaal mogelijk ecologisch en klimaatgericht resultaat en een zo min mogelijke economische impact op de visserijsector. Hiervoor is een adequate afstemming op Europees niveau tussen de lidstaten en met derde landen vereist. De richtlijn rond maritieme ruimtelijke planning voorziet hierin ook de mogelijkheden tot samenwerking tussen lidstaten en met derde landen.”*⁶ De uitbouw van *“een dataplatform zoals GeoVis voor Noordoost-Atlantische wateren vormt hiervoor een onmisbaar startpunt”*.⁷

⁴ Voor wat het Belgisch deel van de Noordzee betreft, zie: VLIZ, *Offshore windmolens ontmantelen*, Steven Bauwens, De Grote Rede 2022 | 55, p. 4-8.

⁵ SALV, *Advies. Een toegespitst controlekader: noodzaak voor de Vlaamse visserijsector*, Brussel, 2020, https://www.salv.be/sites/default/files/documenten/SALV_20201201_ADV_EenToegespitstControlekader.pdf, p. 6, 13.

⁶ SALV, *Advies. Ruimte om te vissen*, Brussel, 2021, https://salv.be/sites/default/files/documenten/SALV_20210625_ADV_2021-06_RuimteOmTeVissen.pdf, p. 12.

⁷ Ibidem, p. 12.

[5] Benut de expertise van vissers als 'guardians of the sea' om kennishiaten over de impact van gebruikszones (o.a. zones voor energiewinning) op de mariene biodiversiteit en commerciële vissoorten weg te werken, opdat co-existentie met visserij en meervoudig ruimtegebruik aantoonbaar mogelijk wordt. De adviesraad wijst op hiaten in het wetenschappelijk onderzoek naar de effecten van trillingen, infrasonoor geluid en elektromagnetische velden die uitgaan van zones voor energiewinning op de mariene biodiversiteit (zowel mariene fauna als flora) en op commerciële vissoorten.⁸ De SALV wijst op de expertise van vissers als 'guardians of the sea'. Hun ervaringen in (de nabijheid van) gebruikszones (o.a. zones voor energiewinning) moeten deel uitmaken van de dataverzameling om verder wetenschappelijk onderzoek te schragen.

[6] Garandeer een slimme plaatsing van nieuwe gebruikszones die co-existentie met visserij en meervoudig ruimtegebruik mogelijk maakt. De SALV denkt hierbij bijvoorbeeld aan volgende pistes:

- a. **Verzeker dat nieuwe gebruikszones niet in het nadeel werken van traditionele ruimtegebruikers op zee (in het bijzonder de visserijsector)** en van het mariene milieu. Het voorzorgsprincipe dient hierbij in acht genomen te worden.⁹ Kennishiaten hieromtrent (cf. [5]) dienen te worden weggewerkt.
- b. **Voorzie bij de planning van elke nieuwe gebruikszone een integrale impact assessment die de directe en indirecte effecten op de visserijsector in kaart brengt.**¹⁰ Dit houdt in dat alle effecten van nieuw te onderzoeken projecten en alle andere aanwezige activiteiten cumulatief binnen een visserijeffectenrapport (VER) worden bestudeerd.¹¹
- c. **Plan gebruikszones (o.a. zones voor energiewinning) op plaatsen waar visserijactiviteiten minder interessant zijn.**¹²
- d. **Richt gebruikszones (o.a. zones voor energiewinning) zodanig in dat ze meervoudig ruimtegebruik met de garantie op veilige werkomstandigheden toelaten**, met inbegrip van zeevisserij volgens de gangbare visserijtechnieken (en hun continue innovaties). Daarom vraagt de adviesraad dat de overheid bij de toekenning van concessies voor gebruikszones projecten dient te selecteren die mogelijkheden bieden tot meervoudig ruim-

⁸ Van Hoey, G., *et al.*, *A study providing an overview of the effects of offshore wind farms on fisheries and aquaculture*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2021, p. 10-11.

⁹ Dit komt onder meer aan bod in het OSPAR-verdrag, https://www.ospar.org/site/assets/files/1290/ospar_convention-1.pdf.

¹⁰ SALV, *Advies. Ruimte om te vissen*, Brussel, 2021, https://salv.be/sites/default/files/documenten/SALV_20210625_ADV_2021-06_RuimteOmTeVissen.pdf, p. 14.

¹¹ Cf. SALV, *Advies. Marien Ruimtelijk Plan 2020-2026*, Brussel, 2018, https://salv.be/sites/default/files/documenten/SALV_ADV_2018-14_MarienRuimtelijkPlan2020-2026_pdg_eb_hvd.pdf, p. 18-19 met vraag om en principes van een visserijeffectenrapport (VER).

¹² Cf. visserijactiviteit in kaart gebracht binnen de GeoVis-tool (www.geofish.be).

tegebruik. Daarbij vraagt de raad ook om voldoende aandacht te hebben voor natuurbescherming, zeker indien deze zones in Natura 2000-zones gebouwd zijn.¹³

- e. **Vrijwaar de lokale kustvisserij maximaal van de impact van nieuwe gebruikszones (o.a. zones voor energiewinning).** Eerder beklemtoonde de adviesraad reeds dat *“specifieke aandacht [...] nodig [is] voor de lokale kustvisserij die een aparte problematiek kent en die een specifieke aanpak nodig heeft doordat hun bereik weg van de thuishaven veel beperkter is en hun mogelijke visgronden gedeeld moeten worden met andere activiteiten op zee en/of natuurbescherming.”*¹⁴ De afbakening van een **adequate mijlszone** uit de kust die voorbestemd blijft voor **traditionele gebruikers (waaronder lokale kustvisserij)** kan hieraan tegemoet komen (rekening houdende met de vigerende natuurwetgeving)¹⁵ Permanente structuren voor gebruikszones worden daarom derhalve binnen deze zone best geweerd.

[7] Neem in de concessievoorwaarden van gebruikszones maatregelen op die meervoudig ruimtegebruik met inbegrip van de visserijsector kunnen stimuleren, rekening houdend met de draagkracht van het mariene milieu. De SALV wijst op volgende maatregelen die het samengaan van gebruikszones met een traditionele ruimtegebruiker als de visserijsector kan bevorderen:

Verminder trillingen die uitgaan van activiteiten in gebruikszones (bv. trillingen bij het heien van windmolenmasten), **verminder infrasonore geluiden en verminder de impact van elektromagnetische velden op de mariene fauna.** Zowel wat trillingen als infrasonore geluiden betreft, wijst de adviesraad op het gebrek aan regelgeving die maximale onderwatergeluidsnormen voorschrijven met het oog op een zo min mogelijke impact op de mariene fauna (met inbegrip van commerciële vissoorten). Ook normen inzake elektromagnetische velden ontbreken. Ook op dat vlak zijn onderzoek en regelgevende stappen nodig. (cf. [5] aangaande de kennishiaten hierover).

Rust met het oog op de toekomst zones voor energiewinning op zee uit met laadpunten voor vissersvaartuigen (bv. waterstof) **als onderdeel van de energietransitie.**

[8] Zorg dat gebruikszones (o.a. zones voor energiewinning) ook op vlak van financiering en verzekering worden gericht op co-existentie en meervoudig ruimtegebruik. Gebruikszones dienen niet enkel praktisch/managementmatig ingericht te worden met het oog op meervoudig ruimtegebruik (i.e. vergunningsvoorwaarden, de praktische inplanting in ontwerp-, bouw- en exploitatiefase met de garantie van veiligheid op zee, aandacht voor natuur-inclusief

¹³ Ibidem, p. 14.

¹⁴ Ibidem, p. 12.

¹⁵ Zie daarover onder meer volgend advies: SALV, *Advies. Naar een balans tussen natuurherstel en een duurzame kustvisserij. Visserijmaatregelen in het Belgische deel van de Noordzee*, Brussel, 2021, https://salv.be/sites/default/files/documenten/SALV_20211029_ADV_VisserijmaatregelenBNZ.pdf.

ontwerp van de gebruikszones). Ook wat financiering en verzekering betreft, moet uitgegaan worden van co-existentie en meervoudig ruimtegebruik.

[9] Bouw een billijke verdeling van baten en lasten in bij de planning en uitvoering van projecten op zee. Resulterende middelen dienen ingezet te worden om te doen wat nodig is om co-existentie en meervoudig ruimtegebruik met inbegrip van de traditionele gebruikers van de zee (i.c. de visserijsector) daadwerkelijk uit te kunnen rollen en om de extra kosten voor de bena-deelden te compenseren. Daartoe zou uit de baten bijvoorbeeld een fonds kunnen opgericht worden.

[10] Benut het moment van de ontmanteling van windparken van de eerste generatie voor een heroriëntatie richting meervoudig ruimtegebruik en een billijke verdeling van baten en lasten. De ontmanteling van windmolens van de eerste generatie biedt opportuniteiten voor een vervanging door nieuwere en performantere types die meervoudig ruimtegebruik en co-existentie met de visserijsector mogelijk moeten maken volgens de principes binnen dit advies en met inachtneming van de vigerende natuurwetgeving. **Voor wat het visietraject ont-manteling windmolenparken betreft, vraagt de SALV om over het eindrapport geconsul-teerd te worden, net zoals voor het visietraject aquacultuur.**

Bibliografie

SALV, *Advies. Een toegespitst controlekader: noodzaak voor de Vlaamse visserijsector*, Brussel, 2020, https://www.salv.be/sites/default/files/documenten/SALV_20201201_ADV_EenToegespitstControl ekader.pdf.

SALV, *Advies. Marien Ruimtelijk Plan 2020-2026*, Brussel, 2018, https://salv.be/sites/default/files/documenten/SALV_ADV_2018-14_MarienRuimtelijkPlan2020-2026_pdg_eb_hvd.pdf.

SALV, *Advies. Naar een balans tussen natuurherstel en een duurzame kustvisserij. Visserijmaatregelen in het Belgische deel van de Noordzee*, Brussel, 2021, https://salv.be/sites/default/files/documenten/SALV_20211029_ADV_VisserijmaatregelenBNZ.pdf.

SALV, *Advies. Ruimte om te vissen*, Brussel, 2021, https://salv.be/sites/default/files/documenten/SALV_20210625_ADV_2021-06_RuimteOmTeVissen.pdf.

Van Hoey, G., *et al.*, *A study providing an overview of the effects of offshore wind farms on fisheries and aquaculture*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2021.

VLIZ, *Offshore windmolens ontmantelen*, Steven Bauwens, De Grote Rede 2022 | 55.